

τόν τεχνητό χαρακτήρα τους. Ποιός θά υποθέτε πώς λόγιος τῆς περιωπῆς τοῦ καθηγητῆ κ. Κατζιδάκη μπορούσε νά πατήσῃ τέτοια ἀγκινάρα — συμπαθῆστε μου τῆ φράση — καθὼς αἰτίνες καταλαβόντες», ἢ πὼς ὁ ἴδιος ὁ κ. Γεννάδιος θά σύνταζε τὸ ρῆμα καταχρῶμαι μὲ γενική, κατὰ ἐγκριτο γαλλικὸ τρόπο (abuser de); Αὐτὰ τὰ λάθη ὅμως ἔγιναν καὶ τὰ ἀναφέρνω ὄχι ἀπὸ ὄρεξη νὰ κατεβάσω τὴν ἀξία τοῦ καθ. Κατζιδάκη ἢ τοῦ κ. Γεννάδιο, ποῦ πρῶτος ἐγὼ ἀναγνωρίζω τὴ μάθησίν τους, παρά μὲ συμπάθεια, (στὶς παλιές σκοτεινές προ-ψυχαρικές μου μέρες ἐπεσε κ' ἐγὼ σὲ τέτοιες ἀμαρτίες) καὶ ἐπειδὴ τὸ θέμα μου ἀπαιτεῖ τὴν πομπή τους(3).

Πολλοὶ πρέπει ν' ἀποροῦν πὼς ὁ κ. Γεννάδιος ἢ κανεὶς ἄλλος ἀληθινὰ σοφὸς κατορθώνει νὰ μὴ σιχαίνεται σύστημα ποῦ φέρνει σὲ τέτοιους σολοικισμούς, παρά νὰ τὸ σμίγει μάλιστα μὲ τὴν ἰδέα τῆς καθαρῶσύνης. Οἱ ἰδέες του πρέπει νὰ διαφέρουν σημαντικὰ ἀπὸ τοῦ Cobet, ποῦ μῆτε τοῦ Λουκιανοῦ τὸ ὕφος δὲν ἤθελε νὰ τὸ παραδεχτῆ καθάριστο, καὶ πότε πότε ἀποδοκιμαζε ὡς καὶ τοῦ Ξενοφῶντα τὰ ἀττικά.

Πρὶν τελειώσω, ἄς ἀναφέρω πὼς, τώρα καὶ κάμποσα χρόνια, ἔ καθηγητῆς κ. Κόντος, λόγιος μὲ Εὐρωπαϊκὴ φήμη — ποῦ κατόνησε νὰ μὴ σηκῶνῃ πιάστους σολοικισμούς τῆς καθαρῆσους — ἔγραψε τόμο παρυσταίκο, ὅπου δίδασκε τὰ σωστά τους ἀνάλογα. Κανένα ἀποτέλεσμα δὲν ἔφερε τὸ βιβλίον του. Μάλιστα ἂν κρίνουμε ἀπὸ κατάλογο ποῦ δημοσίεψε πᾶν τώρα δυὸ χρόνια ἔ κ. Παπαθωμῆς, τὸ κακὸ ἀπὸ τότες ξαπλώθηκε ὀρμητικὰ. Ὁ κατάλογος αὐτὸς δίνει 170 λάθια ποῦ κυκλοφοροῦνε σήμερα. Κι' ἂν τὸ τωρινὸ σύστημα τοῦ πιθηκισμοῦ βαστάξῃ ὄχι δὲ θά γίνεται καθαρῶτερη μὲ τὸν καιρὸ παρά δίχως ἄλλο θά μολύνεται ἡ γλῶσσα ἀπὸ μέρα σὲ μέρα, καὶ στὸ τέλος θά καμαρώσουμε κἀνούριον φαινόμενο, δηλ. γλῶσσα συστημένη ἀπὸ σοφοῦς ἀπανω σὲ ὀλοικα θέμελα.

Μιά λέξη προσοχῆς καὶ τελειῶσα. Ὅσοι σπουδάζουν παλιὰ Ἑλληνικά, ἄς φυλάγονται ἀπὸ λογιστικὴ Νεοελληνική — ποῦ ὁ κ. Γεννάδιος ἰσως θέλει νὰ τὴ διαβάξουν — ἐπειδὴ δίχως ἄλλο

3) Ἄν οἱ γραμματισμένοι κἀμουν τέτια λάθια, μπορεῖ νὰ φανταστῆτε τί κἀμουν οἱ ἀγράμματοι. Δὲν εἶναι πολλοὶ μῆνες ποῦ ἔλαβα γράμμα μὲ ὑπογραφή «Ὁ ὀμότερός σας Ἰωάννης Τάδης». Τῶν μισογραμματισμένων τὰ γράμματα εἶναι γεμάτα τέτιες ἀνοησίες. Τί λέγω; Μῆτε ἀπὸ γράμματα τελειοφίτων δὲ λείπουν.

φε ρε το κα λα μα ρι,
 θε λω πο λυ πο λυ με λι,
 θε λω ε να κα λο μη λο
 λε κα νη με κα θα ρο νε ρα κι.
 «μὰ λα μα η σι ω πρ,
 η ριλιε α ση με».

γατα γ
 γα τα γ
 γα λα, μυ γα,
 ρω γα, ρη γα,
 πη γη, φυ γη, ε γω, α λο γο,
 α γω ρι, γε φυ ρι, λι γο,
 με γα λο, γε μα το, γα τα κι,
 φα γα κι, α λο γα κι, α γω ρα κι,
 γα λα τα κι, γε φυ ρα κι,
 γε λω, α γα πω, πα γω νω.
 η με γα λη γα τα ε κα με
 ε να γα τα κι,
 η γα τα α γα πα το γα τα κι,
 το γα τα κι α γα πα να πη δα,
 η γα τα ε φα γε το πα πι,

τότες θά συνηθίσουνε λογιῆς λογιῆς λάθια, καὶ τότες θά εἶταν κερδισμένοι ἂ δι μαθαίνανε ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ καθόλου.

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

ΦΩΝΕΣ

1
 Εἶμουν νεκρὸς κι ἀνάζησα κέβγημα 'πὸ τὸν τάφο,
 Γλυκεῖα ἡ ζωῆ, τὴν τραγουδῶ κι ὅπως 'μιλάω γράφω.
 Καὶ τὸ σκοτάδι χάνεται μὲς' ἀπ' τὸ νοῦ μὲ μέρα,
 Νουῖθῶ μιλιὰ στὸ στόμα μου κι ὀλοῦθε φῶς κι ἀγέρα.

2
 Ἐσκυφα κι ἀρογκράστεικα τὴ Ρωμισοῦνη γῆρο
 Κ' ἡ γλῶσσα τῆς ἐστάλαξε μέσα μου τῆγιο μύρο,
 Κ' ἔγινε γιὰ χιτῆρι τῆς καὶ γιὰ τὴν ὀμορφιά τῆς
 Ἀπαρνητῆς τοῦ δασκαλοῦ καὶ δουλεφτῆς χωριάτης.

3
 Ὅσο κι ἂν εἶμαι ἀδύναμος κι ἄγνωρος κἀ μονάχος
 Ὁρθάνουμαι στὴ θάλασσα ποῦ δένει με σὰ βράχος.
 Ἄβριο σεισμὸς κἀ χαλασμός τὸ βράχο ἂν συναπῆρῃ
 Τοῦ φεῖνε πὼς ἐστάθηκε σὺν ἄξιο παλληκάρι.

ΒΑΡΑΕΝΤΗΣ

ΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΨΕΝ

Φίλε Κύριε,
 Πρῶτα, σὰς εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὸν τιμητικώτατο τρόπο ποῦ εἶχατε τὴν καλοσύνη νὰ ἀναφέρετε τὸνομά μου στὸ ἀξιοτίμο φύλλον σας μιλώντας γιὰ τὴν «Ὡδὴ στὸ θάνατο τοῦ Ἰψεν».

Ἦστερα, σὰς συχαίρω γιὰτὶ καταλάβατε — ἄσχετα πρὸς τὸνομά μου, ὑποθέτω — πὼς ἔπρεπε νὰ γίνῃ ξεχωριστὸς λόγος γιὰ ποίημα σὲ τέτοιο θέμα, συνθεμένο ἀπὸ ἄνθρωπο ποῦ, ἄξια ἢ ἀνάξια, δουλεύει στὸ Νὰδ ἀπὸ τὰ μικρὰ του χρόνια, καὶ ποῦ ἡ φωνὴ του, λειτουργοῦ τῆς ρυθμικῆς Ἰδέας, ξεχωρίζει μέσα στὸ χορὸ, ἰσως ὄχι τόσο ἀπὸ τὸ ποῖο τῆς, ὅσο ἀπὸ κάποια τις ποσοτικὴ δύναμη.

Σὰς συχαίρω, γιὰτὶ μνημονεύοντας τὸνομά μου, θελήσατε νὰ κάμετε γνωστὴ σὲ κύκλο πλατύτερο ἀπὸ τὸν ἑλληνογλωσσὸ κύκλο μας μιὰν ὄψη ἀπὸ τίς τιμητικώτερες ἐνὸς Ἐθνους. Θέλω νὰ πῶ γιὰ τίς γνωριμιές ποῦ πλέκει ἓνα ἔθνος μὲ τίς μεγάλες

*) Ὁ γράμμ' αὐτὸ τοῦ κ. Παλαμά δημοσιεύτηκε Γαλλικὰ στὸ «Monde Hellenique» 8 Juillet (n. s.) σελ. 1.

ιδέες τίς φυτρωμένες κι ἀπλωμένες ἔξω ἀπὸ τὰ χώματα μας. Ὁ Ἰψεν ἰσαρκώνει μιὰ τέτοια ἰδέα ἀπὸ τίς πῖο ἀκουσμένες — καὶ μπορεῖ ἓνα ποίημα γεννημένο ἀπὸ τὴν ἰδέα αὐτῆ, νὰ δείχνῃ, — θέλει δὲ θέλει ὁ ποιητῆς του, — μὲ τί τρόπο μιὰ δλόκληρη φυλὴ αἰσθάνεται καὶ καταλαβαίνει, καὶ πὼς γνωρίζει νὰ παρασταλῇ ἢ νὰ μεταμορφῶνῃ ἢ καὶ νὰ παραμορφῶνῃ τέτοιες σημαντικὰς ἰδέες.

Ἀνάμεσα σὲ ὅσα μὰς λείπουν ἐδῶ πέρα, — καὶ πόσα μὰς λείπουν! — θά εἶναι πάντα πρὸς ἔπαινό μας ὅτι μὲ τὴ σκέψη κάποιου ποιητῆ μας ἢ κάποιου πεζογράφου μας (ποτὲ δὲ βρίσκεται νοῦς, ὅσο ἀνεξάρτητος κι ἂν εἶναι, ποῦ νὰ μὴ συγγενεύῃ κάπως μὲ τὸν τριγύρω του κόσμον καὶ νὰ μὴ κρατιέται κάπως ἀπὸ κείνον), ὅτι μὲ τὴ σκέψη αὐτῆ ξέρουμε κ' ἡμεῖς, ὅταν ἡ περίστασις τὸ καλῆσῃ, νὰ πληρώνουμε τὸ φόρο μας γενναῖα, ὅσο κι ἂν ἀνάλογα μὲ τὴν κατάστασίν μας, πρὸς τὸν Εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ. Στὰρχαῖα τὰ χρόνια ὅτι λέμε τώρα Εὐρώπη, εἶτανε τότε ἡ Ἑλλάδα. Τώρα, ἀνάμεσα στοὺς λογιῆς καὶ σὲ κάθε λαοῦ τοὺς πολιτισμούς, ὑπάρχει ἓνας, κεντρικὸς καὶ γενικώτατος πολιτισμὸς, ποῦ τοὺς ἀγκαλιάζει ὅλους, ὁ Εὐρωπαϊκός. Καὶ κἀνένα ἔθνος, ὅσους κι ἂν ἔχῃ δικούς του τίτλους ἀρχοντίας καὶ προκοπῆς, δὲ μπορεῖ νὰ λογαριάζεται γιὰ πολιτισμὸν, ἂν δὲν πληρῶνῃ τὸ φόρο ποῦ εἶπα, κι ἂν δὲν κρατῆ ἀνοιχτὴ μερίδα — μικρὴ ἢ τρανή — στὰ κατὰστιχα τῆς διανοητικῆς Εὐρώπης.

Ὁ Ἰψεν δὲν εἶναι ζήτημα πὼς συμβολίζει μιὰν ἀπὸ τίς σπουδαιότερες ἰδέες τῆς διανοητικῆς Εὐρώπης στὴν ἱστορία τῆς τῶν τελευταίων χρόνων. Ποιητῆς βαθειοστόχαστος, δόξα τῆς πατρίδας του, ξεπέρασε τὰ σύνορα τῆς πατρίδας του, κι ἀπλώθηκε καὶ ζῆ μὲ τὸ σέβας καὶ μὲ τὸ θαυμασμὸ κάθε λαοῦ πολιτισμένου.

Νομίζω πὼς ὁ ποιητῆς κἀνει τὸ χρέος του, ὅσο πρὸς τὴν τέχνη του τόσο καὶ πρὸς τὴν πατρίδα του, ὅταν ἀπομένῃ ἀσάλευτος καὶ πάντα καὶ μόνο ποιητῆς, χωρὶς νὰ τὴν καταβιάζῃ, νὰ τὴν ἀμελῆ, νὰ τὴ νοθεύῃ καὶ νὰ τὴν προστυχαίνῃ τὴν τέχνη του κἀνοντάς τὴν ὄργανον καὶ δουλεύτρα δὲν ξέρω ποιῆς ξένης ἰδέας, ὅσο κι ἂν εἶναι ἡ ἰδέα αὐτῆ ὀφέλιμη καὶ πατριωτικὴ κ' εὐεργετικὴ. Μιά στροφὴ κἀλόρρυθμη, κἀλόχη, καὶ γερὰ στοχασμίνη, μὲ μόνο τὸ ρυθμὸ, τὸν ἦχο, καὶ τὸ στοχασμὸ τῆς, εἶναι μιὰ δὴνακη ἔξοχα κοινωνικὴ, ὅσο κι' ἂν τἀφήνῃ ἀσυγκίνητα τὰ πλῆθη, καὶ πάντα δοξάζει τὸ ἔθνος τῆς.

το γα τα κι ε φα γε γα λα,
 κ' ε γω α γα πω το γα λα,
 τω ρα πι νω πο λυ γα λα.

ψαρι ψ
 ψα ρι ψ
 ψι γα, ψυ χη,
 τα ψι, ψη ρι, δι ψα, δι ψω,
 ψη νω, ε κο ψα, ε νι ψα, ε ψη σα,
 να ε να με γα λο ψα ρι,
 το ψα ρι ε χα ψε το δο λω μα,
 τω ρα θα ψη σω το ψα ρι,
 το ψα ρι ψη θη κε.
 θα κο ψω ε να λε μὸ νι,
 ε κο ψα το ψω μι,
 τω ρα θα φα με το ψα ρι,
 το γα τα κι α γα πα το ψα ρι,
 ψι ψι ψι, ε δω γα τα κι,
 ελα χα ψε λι γο ψα ρα κι.

βοδι β
 βο δι β β,
 βο λι, βι δα,

βη τα, βη μα, βα φη, λα βα,
 βα ρι, βα θι, βα νω, βα φω,
 βα πο ρι, κα ρα βι, βε λο νι,
 ρο βι θι, ρο βι θα κι,
 βα πο ρα κι, κα ρα βα κι,
 βε λο να κι,
 ε να βε λο νι ψι λο.
 ε να βο δι η με ρο.
 ε να βα πο ρι με γα λο.
 ε να κα ρα βι γε μα το.
 το κα ρα βι δε με νο με
 το βα πο ρι.
 το βο δι ε φα γε α χε ρο.
 βο λι βα ρι, βα φη, κα λη.

ζινα ζ
 ζι να ζ
 ζω η, ζω νη,
 ζα χα ρη, ζω, ζω νω, ζη τω,
 να ζι, χα ζι, ζω μα ρι, χα λα ζι,
 ζα λη, ρι ζα,
 ζω μω νω, θε ρι ζω, μυ ρι ζω,